

Helsinki szellemében

Újabban némely történészek, államférfiak a két világháborút testvérháborúnak tekintik és nevezik. Több mint valószínű, hogy igazuk van, hiszen ha jól meggondoljuk, ez a két háború főképp Európában dült, az öreg földrész népei pedig a fennálló nyelvi, faji, gazdasági vagy művelődésbeli különbségek ellenére is régóta egymás mellett élnek, keverednek, igen-igen erős befolyást gyakorolt egyik a másikra, s ennek folytán sokkal több a közös vonásuk, szembetűnőbb a hasonlóságuk, mint a különbség közöttük. Magyarán: mi, Európa lakói jóval inkább testvérek vagyunk, semmint ellenségek. Oly sok viszály, annyi vérontás, pusztítás és szenvedés után ideje mindezt végre — a huszadik század utolsó negyedében — belátni és annak szellemében cselekedni.

Az öt évvel ezelőtt tartott helsinki összeurópai békeértekezlet (az Amerikai Egyesült Államok és Kanada részvételével) ennek a belátásnak volt a gyümölcse, nagy-nagy reménykedésre jogosító, ígéretes termés. Arra, ami a finn fővárosban történt, nem volt példa; soha a történelem során nem gyült még össze minden egyes európai állam vezetője, soha ilyen széles körű és magas szintű testület nem egyezett meg a béke és a nemzetközi együttműködés alapvető elveiben, s ennyire jelentős okmányokat még nem írtak alá. A részt vevő 35 állam ott határozta el — a békés egymás mellett élés alapvető elveinek megerősítése és elfogadása mellett — azt is, hogy 2-3 évenként újra meg újra tanácskozást tart, és Helsinki szellemében rendezi a felmerülő kérdéseket, igyekszik minden gondot tárgyalások útján megoldani, s általában ezen összejöveteleken az európai népek közeledését, gazdasági, politikai, művelődési együttműködését szolgálják majd.

Politikai naivitás volna azt állítani, hogy valamennyi üzletkötés, barátsági szerződés vagy kulturális egyezmény, amelyet azóta aláírtak, mind, mind Helsinkinek köszönhető. Tény azonban, hogy a konferencia új fejezetet nyitott az európai népek közeledése terén. Helsinki után sűrűbb lett a különféle küldöttségek, bizottságok látogatása, gyakoribbá váltak a nemzetközi tanácskozások, fellendült az idegenforgalom, több megállapodást írtak alá, fokozódott az európai együttműködés minden vonalán, s nem kevés sorompó, válaszfal dőlt le.

Sajnos azonban a gazdasági válság kiterjedése, az infláció fokozódása, az energiagondok növekedése kedvezőtlenül hatott a nemzetközi légkörre és Európa életére is. Ez már tavalyelőtt megmutatkozott a belgrádi konferencián, amikor is bizonyosfajta „többszemlélet” nyilvánult meg: némely hatalmak elítélése, mások kedvező fényben való feltüntetése, felerősödött a vádaskodás hangja, s bizalmatlanság tette feszültté a levegőt. Államunk elnöke, Nicolae Ceaușescu elvtárs már annak idején utalt arra, hogy Helsinki szelleméhez hívek kell maradnunk, a megállapodásokról nem szabad megfeledkeznünk, s ha a belgrádi tanácskozás bizonyos fokú visszaesést jelent is a nemzetközi együttműködés terén, mégis fontos eredmény az, hogy folytatás tekintetében megegyezés jött létre, s mindent meg kell tenni avégett, hogy Madridban Európa népeinek további közeledését, termékeny együttműködését, a vitás kérdések tárgyalásos megoldását ériék el.

Az utóbbi két év fejleményei azonban fokozták a nemzetközi feszültséget. Európában nem keletkezett gyújtópont, de ismeretes, hogy az indokínai, iráni, afganisztáni, közel-keleti események, a fegyveres harcok vagy súlyos diplomáciai konfliktusok megosztották Európát, kontinensünk államai — érdekeiknek, világnézetüknek, különböző katonai, gazdasági, politikai kötelmeiknek megfelelően — másként vélekednek például a Kína—Vietnam-viszályról, avagy Kambodzsa és Afganisztán problémájáról, s emiatt az európai népek, országok között éles viták robbantak ki, a nemzetközi légkör általános elhidegülésének közepette gazdasági szerződéseket mondtak fel, szállításokat állítottak le, művelődési, politikai megállapodásokat nyilvánítottak érvénytelennek. Egyes értékelések szerint egyenesen a negyvenes évek végének, az ötvenes évek első felének a hidegháborús hangulata kísért. És ez alól nem vonhatja ki magát a „vén Európa” sem. Jól jelzik ezt a londoni, párizsi, majna-frankfurti, zürichi tőzsde forró napjai éppen úgy, mint a különböző országok területén tartott hadgyakorlatok avagy a sajtóviták.

Ilyen előzmények után ült össze szeptember elején a spanyol fővárosban a november 11-én kezdődő összeurópai értekezlet előkészítő bizottsága, hogy meghatározza a napirendet, a tanácskozás szintjét, s ügyrendi, valamint eljárási kérdésekről tárgyaljon. Azóta már eltelt közel két hónap, és bizonyos következtetéseket lehet levonni. Sok küldött úgy véli, hogy a mai feszült nemzetközi helyzetben Madrid egyenesen „kapóra jött”; kitűnő alkalom és fórum arra, hogy Európa né-

peinek képviselői asztalhoz üljenek, tárgyaljanak, megismerjék egymás álláspontját, s a személyes eszmecsere közvetlenségével, hatékonyságával gátolják meg a légkör további romlását, az egyes tömbök, országok, nézetek közti szakadékok elmélyülését, hogy kontinensünk példát mutasson bölcsességből, türelemből, engedékenységből, egyezkedőkészségből, és nagy tekintélyét latba vesse a világbéke megőrzése s a helyi konfliktusok, tűzfészkek felszámolása végett.

Ez a törekvés derült ki az egyes küldöttségek vezetőinek nyilatkozataiból is. Abban mind egyetértettek, hogy nem lesz könnyű dolguk, nem várható látványos sikerek, de mindannyian kifejezték azon elhatározásukat, hogy tapintattal, kitartással, megértéssel igyekeznek folytatni a tárgyalásokat, egyeztetni a nézeteket, érdekeket, törekvéseket. Hazánk küldöttje, Ion Dăcu nagykövet például rámutatott arra, hogy Románia nagy jelentőséget tulajdonít a madridi értekezletnek, általában a helsinki szellem ápolásának, s az újabb meg újabb tanácskozások megtartásában azt a törekvést látja, amely a tárgyalásokat, a nemzetközi együttműködést, a biztonságot és a béke szavatolását helyezi előtérbe. José Pedro Pérez-Llorca, a vendéglátó ország külügyminisztere hangsúlyozta, hogy a novemberi értekezletnek külügyminiszteri szintet kell elérnie, s rámutatott, hogy „a béke és biztonság csakis a népek közti őszinte együttműködés útján valósítható meg, és pedig csakis abban az esetben, ha az államok kölcsönösen tiszteletben tartják egymást, egyenlőek, továbbá, ha ugyanígy tiszteletben tartják az ember méltóságát, jogait és szabadságjogait.

Hazánk közvéleménye, miként annak idején Helsinkire vagy Belgrádra, most is élénk figyelemmel tekint Madridra, hiszen — mint ismeretes — Románia a nemzetközi enyhülésért, a népek közti egyenjogúságon, a kölcsönös tiszteleten alapuló együttműködésért folytatott politika elismert bajnoka, s mint ilyen mind a két előző konferencia előkészítésében jelentős szerepet játszott. Erre kötelez bennünket viszontagságos múltunk, a két világháborúban átélt szenvedéseink, de ugyanúgy népünk őszinte békeakarata, államunk mélyesen őszinte, elvi alapokon és humanista megfontoláson nyugvó külpolitikája, melynek legfőbb célja, hogy szocialista építésünkhöz biztosítsa az elengedhetetlen nyugalmat, biztonságot, a zavartalan nemzetközi együttműködést.

Ebben az értelemben szólt a madridi konferencia előkészítéséről a néptanácsok II. országos kongresszusán Nicolae Ceaușescu elvtárs, amikor többek között hangoztatta: „Románia képviselőit az a forró óhaj vezérli, hogy cselekvően együttműködjenek az összes államok képviselőivel azért, hogy maradéktalan megegyezésre jussanak a novemberi értekezlet minél jobb eredményekkel való megtartását illetően. Reméljük, megfelelő megállapodásokra jutnak az értekezlet előkészítésével kapcsolatos valamennyi probléma esetében, s így az értekezlet a kijelölt időben megkezdődhet, és maximális eredményekhez vezet az enyhülési politika felindítésének, a Helsinkiben aláírt dokumentumok gyakorlatba ültetésének és kiáltóképp a leszerelés, a katonai készültségek csökkentés megkezdésének területén.“

Ismételten hangsúlyozzuk, hogy Madrid csupán egyik állomása a Helsinkiben nyitott útnak, amilyen tovább kell menni, s újabb tanácskozásokon, megbeszéléseken kell mindent megtenni azért, hogy végül is elérjük a távoli célt, a fegyvermentes, szembenálló tömböktől és megosztottságtól mentes, a biztonság és a bizalom, az együttműködés és az egyenlőség világában élő Európa megteremtését. E távlat jegyében kell látnunk a madridi előkészületek jelentőségét, de már a Madridot követő időszakot is.

„Románia tántoríthatatlanul küzdeni fog azért — jelentette ki a néptanácsok II. kongresszusán államunk elnöke —, hogy a madridi értekezlet után összehívják az európai bizalom megszilárdításának és a leszerelésnek szentelt konferenciát. Bizunk abban, hogy Európa népei megértik: ez szükségszerű, és törekedni fognak a konferencia összehívására. Egyszersmind szilárdan sikraszállunk az európai biztonságnak szentelt találkozók folytatása mellett, mert meggyőződésünk, hogy az európai biztonság és tartós béke megteremtése hosszantartó folyamat. Javasoljuk, hogy a következő találkozót hazánk fővárosában, Bukarestben tartsák meg.“

Bizunk az emberi józanságban, a szomorú tapasztalatokból leszűrt tanulságok bizonyító erejében, miszerint a háború soha semmit sem old meg, a béke viszont életet biztosít, gyümölcsöt érlel. Különösen érvényes ez napjainkban, az atomkor-szakban.

E gondolatok jegyében várjuk a madridi értekezlet érdemleges döntéseit.

KORUNK